Култура

|Хроника на ликовното образование|

Генерација за почит

Пет децении од дипломирањето на првата генерација на Државната средна худежествена школа

НИКО П. ТОЗИ

„Никола Мартиноски - прв директор“

„Почеток на создавање на современ ликовен образовен систем“

Во почетокот на овој век ликовната абецеда и визуелната магија младите од Македонија ја откриваа во споменичкото и фолклорно наследство, зографските и резбарските ателјеа и училишта. Надарените, ликовното образование го продолжувале на уметничките академии и училишта во: Софија, Букурешт, Прага, Белград, париз и други центри во кои се здобивале со ликовна култура и творечки се определувале кон одделни ликовни дисциплини и жанрови (М. Шојлев, Д. Пандилов, Л. Личеноски, Н. Мартиноски, Т. Владимирски, Василие Поповиќ-Цицо, В. Коџоман, Б. Лазески, Љ. Белогаски и други). Тие беа носители на современите ликовни движења во кои вградија теми од екстериерот, ентериерот, животот, поднебието и колоритот на Македонија.

Афирмираната генерација ликовни творци помеѓу двете светски војни, нивната образованост и култура беа претпоставка Повереноството за народна просвета да го прифати предлогот од членовите на Здружението на ликовните уметници на Македонија за основање Художествено училиште, и Президиумот на АСНОМ 1944 година да донесе Одлука за основање на Средна художествена школа во Скопје со два отсека: учителски и художествени. Истовремено со отварање на Школата, да започне со работа и Курс за оспособување на слики-аматери за привремени наставници по цртање и калиграфија во прогимназиите и гимназиите. Со донесување на Одлуката, Повереникот за народна просвета Епаминанда Попандонов, донесе Решение за назначување на Никола Коста Мартиноски за директор на Школата и Курсот. За предавачи беа определени: Лазар Филипов Личеноски, Борис Николов Лазески, Димитар Ристов Тодороски, Василие Обрадовиќ Поповиќ, Томе Тодески Владимирски, Здравко Иванов Блажев. За прислужници на Школата и Курсот беа именувани: Никола Арсенов и Антон Цветанов Тошев.

По одржаниот практичен приемен испит, Школата и Курсот започнаа со работа на 1 февруари 1945 година во салата на Градската библиотека и во одделни простории на основното училиште „Гоце Делчев“ во Скопје. На крајот на првата учебна година во месец јуни со успех го завршија школувањето на првата година 20 ученика на двата отсека на Школата, на Курсот за привремени учители по цртање и калиграфија 12-те посетители го положија завршниот испит. Министерството за просвета со декрет ги распредели и назначи за наставници во гимназиите и основните училишта во Републиката. Некој од нив го продолжија редовното образование во втора година на Школата. На основна покажаниот успех од претходните квалификации и талент Миле Корубин и Ристо Лозаноски беа примени за редовни студенти на Уметничката академија во Белград.

Во просториите на Градската библиотека беше организирана изложба на творби од редовните ученици на Школата и посетителите на Курсот. Изожените творби предизвикаа голем интерес кај просветните работници, родителите и младинците од кои многу од нив конкурираа за прием во Школата за наредната учебна година.

Наставничкиот колегиум на Школата, покрена иницијатива за изградба на училишна зграда. Иницијативата ја поддржаа надлежните органи. Министерството за финансии распиша едногодишен придонес од еден динар на секоја продадена влезница на културно-уметничките и спортски приредби. За учебната 1945/46 година беше изградена новата училишна зграда со содветни ателјеа на просторот помеѓу тогашната училишна зграда на Економскиот техникум и Домот на ватрогасците, визави денешната зграда на Градската болница.

Новата зграда на Училиштето беше и свrталиштe на ликовните уметници и љубителите на ликовната уметност. Се одржуваа предавања и дискусии за ликовната уметност. Во неа жртеа никулците наликовниот живот во градот и Републиката. Се зароди идејата и потребата за основање на уметничка галерија и изградба на изложбен павилјон. Во неа се обраазуваше младата ликовна генерација на Македонија која во петте учебни години требаше да се здобие со знаења и умења по преметите предвидени со Наставниот план и програма за Државната средна художествена школа: македонски и руски јазик, историја, перспектива-дескриптива, технологија, анатомија, историја на уметноста, краснопис, цртање на гипс, вајање во гипс, цртање глава о природа, цртање тело по природа, графика, акварел, вечерен акт, декоративно стилизирање сликање со масло, вајање глава по природа, вајање тело по природа и декоративна пластика. Наставата со успех ја изведуваа именуваните редовни професори и хонорарни наставници за одделни предмети.

Во 1949 година во организација на Министерството за наука и култура на Владата на ФНРЈ на Блед се одржа средба на ректорите на уметничките академии и академиите за применета уметност од Белград, Загреб и Љубљана, директорите на уметничките школи, школите за применета уметност и уметничките занаети и претставници на надлежните министерства од тогашните републики. На повеќедневните тематски, програмски, групни и пленарни состаноци се изготви програмска ориентација за реформа и натамошен развој на уметничкото школство во тогашната Југославија. Од Македонија на овој значаен еминентен и компетентен собир учествуваа Димче Протуѓер професор од Државната средна Художествена школа во Скопје и Нико Този, шефот на одделението за култура и уметност на тогашното Министерство за просвета на НР Македонија.

Заклучоците донесени на Собирот послужија за успешно извршување на реорганизација и реформа на Уметничкото школство и во Република Македонија. Државната средна художествена школа во Скопје и Резбарската школа во Охрид се фузионираа. 1950 година со Уредба на Владата на СРМ се формира Школа за применета уметност во Скоп[illegible]ната школа не ги задоволуваа потребите на новоформираната школа, се отстапија на Ансамблот за народни песни и игри „Танец“, а на новоформираната школа и се додели училиштето „Његош“.

Ателјеата на првата и втората година на Државната средна художествена школа продолжија да изведуваат настава по старата програма, со тоа што четвртата и петтата година едновремено дипломира во учебната 1948/49 година од 1 до 20 јуни. И тоа со завршени пет години: Ванчо Ѓорѓиевски, Пецо Видимче, Лазар Спасеновски, Анастасија Иванова, Благоја Папазовски, Јонче Симонче, Јордан Ѓрабулоски, Ејуп Умер, Ѓорѓи Ангеловски. Со завршени четири години: Петар Мазев, Бранко Костовски, Менде Ивановски, Петар Спировски, Рашко Муратовски, Пано Анѓушев, Борка Аврамовска, Трајче Николовски, Спасе Куноски, Боро Митриќески. Кандидатите завршниот испит го полагаа пред комисијата во состав: министерски пратеник Нико П. Този (претседател на испитниот одбор) и членови: Лазар Личеноски, Љубо Белогаски, Лазар Томиќ, Василие Поповиќ-Цицо.

На основа покажаниот успех Кандидатите се здобија со Сведителства за завршен испит со забелешка: „Према покажаниот успех и претходното образование учениците стекнуваат право на Свршена Државна средна художествена школа. Испитната комисија на кандидатот му признава подготвеност за студирање на Високи школи од неговата струка“.

Испитаните работи во месец јули за јавноста беа изложени во училишните простории.

Еден дел од дипломираните ученици на Државната средна художествена школа се посвети на наставно образовна работа. Другите продолжија со студии на уметничките академии во Белград, Загреб, Љубљана и надвор од земјата. Многу од нив со своето творештво се вредија во челното место на младата повоена полетна ликовна генерација, придонесоа за афирмација на современата македонска ликовна уметност во земјата и надвор од нејзините граници. Станаа продолжувачи на наставно-образовната работа на своите наставници и основоположници на високата ликовнообразовна институција: Факултет за ликовни уметности во Скопје, основан 1980 година со Одлука на Општата заедница за насочено образование на СРМ. И организатори на ликовниот живот во Републиката. Добитници се на врвни награди и признанија и се вброија во редовите на членовите на Македонската академија на науките и уметностите.

Драмата на МНТ се подготвува за Берлинскиот фестивал

Софокле во техно верзија

Гостин од Бугарија: Галин Стоев

Проектот што веќе е во подготовка и чии проби “течат“ во стариот објект на МНТ е доказ дека антиката може да се претстави преку современите трендови во поп-културата. Без да ги прејудицираме работите, ќе оставиме да го видиме тој “тврд“ спој по реализацијата на проектот кој ќе ја претстави Македонија на претстојниот Берлински фестивал. Имено во копродукција со него (финансиска поддршка од 20 000 марки) драмата на МНТ влезе во овој и по други причини интересен театарски проект. Станува збор за Софоклевата “Антигона“ што младиот режисер Галин Стоев (к.г од Бугарија) по извршенит кастинг и аудиција (реткост во нашата театарска средина) ја подготвува со исто така млади актери: Владо Јачев, Дејан Лилиќ, Маја Вељковиќ, Рубен Муратовски, Игор Трпчевски и Елена Моше. Во екипата која се подготвува за својот настап на сцената “Ренесанс“ во Берлин се вклучени Огнен Георгиевски кој ја направи драматизацијата и Бјанка Урсулов-Ахиќ (к.г. од Белград) која е задолжена за комплетниот дизајн на претставата.

“Антигона ин техноленд“ (најверојатно) ќе ја доживее својата светска премиера на денот на државноста на Македонија, 8 септември како една од неколкуте претстави кои преку фондацијата “Теорема“ го претставуваат младиот тетар од Источна Европа на овој реномиран театарски фестивал.

Презентите на нашиот театар во Берлин покрај премиерата треба да се претставт и со две репризи на “Антигона ин ...“, а по враќањето во Македонија претставата ќе ја видиме премиерно и на матичната сцена. (З.М.)